

Ehdotus
Käsittelijä

A 1924/UHN
Kestävä Pohjola -valiokunta

Mietintö jäsen ehdotuksesta, joka koskee pohjoismaista Itämeri-strategiaa (A 1924/UHN)

Kestävä Pohjola -valiokunta ehdottaa, että Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että laaditaan Itämeren suojelun toimintaohjelman The Baltic Sea Action Plan (BSAP) pohjalta suunnitelma, jolla voidaan edistää BSAP:n tavoitteiden saavuttamista Pohjoismaissa.

Taustaa

Itämeri on jo pitkään ollut pohjoismaisen yhteistyön tärkeä yhteistyöalusta. Pohjoismaiset laitokset ovat aktiivisesti toimineet maiden välisen yhteistyön lisääntymisen puolesta, myös yhdessä Baltian maiden kanssa ja muiden maiden, jotka ovat joko suoraan tai välillisesti yhteydessä sisämereen.

Vuosikymmenten ajan on tehty suunnitelmia ja laadittu strategioita Itämeren tilan parantamiseksi. Näistä voidaan mainita erityisesti EU:n Itämeri-strategia, jossa painotetaan meriympäristön pelastamista, alueen yhdistämistä ja hyvinvoinnin lisäämistä.

Strategioista ja tehdyistä toimenpiteistä huolimatta Itämeriä pidetään edelleen yhtenä maailman saastuneimmista vesialueista. ¹ Nykyään suurimpia uhkatekijöitä ovat rehevöityminen, kemikaalit, roskaantumisen ja kalakantojen heikkeneminen. Ekologisen statuksen odotetaan heikkenevän huomattavasti ilmastokriisin seurauksena. ²

Tarvitaan edelleen lisää poliittisia voimia parannustyön tahdin kiihdyttämiseksi. Pohjoismailla on nyt, kuten on ollut ennenkin, huomattava merkitys tässä työssä. Pohjoismailla on edelleen potentiaalia Itämeren alueen yhteistyön vahvistamiseksi sekä sisäisesti että ulkoisesti sellaisten foorumien kautta, joissa on edustettuina pohjoismaisia intressejä, kuten rahoituslaitokset, tutkimusohjelmat, parlamentaariset yhteenliittymät, EU ja Nato.

¹ <https://helcom.fi/baltic-sea-trends/holistic-assessments/state-of-the-baltic-sea-2018/reports-and-materials/>

² <https://helcom.fi/baltic-sea-climate-change-fact-sheet-new-publication-shows-latest-scientific-knowledge-on-climate-change-in-the-baltic-sea/>

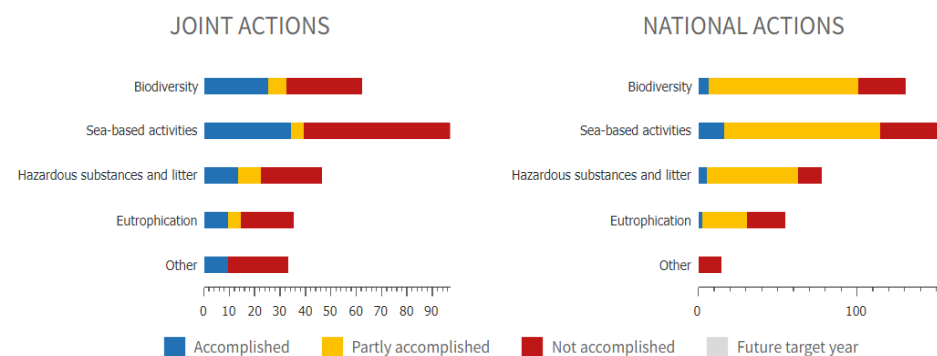

Vastaavalla tavalla kuin pohjoismaisessa yhteistyössä on viime aikoina panostettu voimakkaasti arktisiin asioihin hyvin tulevaisuudennäkymin, ehdotamme, että Pohjoismaat toimisivat samoin Itämeren kohdalla. Työn perustaksi ehdotamme Itämeri-strategian hyväksymistä. Strategia konkretisoisi tavanomaista pohjoismaista ympäristö- ja ilmastoyhteistyöohjelmaa.

Suunnitelmaan, jolla voidaan edistää BSAP:n tavoitteiden saavuttamista Pohjoismaissa, voisi hyvin sisältyä strategisia priorisointeja tärkeimmistä ilmaston ja ympäristön ongelmakohdista, ja siinä voitaisiin tunnistaa toimenpiteet, joissa on eniten pohjoismaista potentiaalia ongelmien ratkaisemiseksi. Toimenpiteisiin voi sisältyä tiedon kokoamiseen liittyviä hankkeita ja yhteistyöalueita, pohjoismaista rahoitusta, merialueiden hallinnan koordinoitua, tarvetta harmonisoidulle lainsäädännölle sekä pohjoismaisia näkemyksiä suhteessa muiden päättävien elinten näkemyksiin. On myös tärkeää, että strategiassa keskitytään meriympäristön paranemisen myötä syntyviin suuriin mahdollisuuksiin, jotka liittyvät elämänlaatuun, talouteen ja hyvinvointiin.

Kiinnostus Itämeren kohtaan on taas lisääntynyt turvallisuustilanteen takia. Suunnitelman, jolla voidaan edistää BSAP:n tavoitteiden saavuttamista Pohjoismaissa, avulla Pohjoismaat voivat vastuullisella tavalla lisätä ympäristöyhteistyötä alueen eri toimijoiden kesken. Tällaisella yhteistyöllä on hyvät mahdollisuudet vahvistaa diplomaattisia suhteita ja edistää ystävyyttä alueella pitkällä aikavälillä. Seuraavasta kaaviosta käy ilmi BSAP:n tavoitteiden implementoinnin tilan yhteiset toimet ja kansallisen tason toimet. Kaikki maat eivät kuitenkaan olleet raportoineet omista toimistaan ajankohtaan mennessä.

Status of actions by BSAP segment as of 31 October 2023

Pohjoismaita ympäröivä meri on yhdistää maita, ja karkeasti ottaen voidaan todeta, että mereen vaikuttavat samat päästölähteet ja ympäristöhaasteet. Esimerkiksi Oslonvuonon ympäristöön kohdistuu suuri paine, ja turskakannat ovat historiallisen alhaisella tasolla. Sinisorsa on häviämässä, ja levä- ja meriajokaskasvustot pienenevät. Ympäristömyrkyjen takia osasta vuonoa pyydettyjen kalojen ja äyriäisten syöminen ei ole ongelmatonta. Meriin päätyvät jätteet ja mikromuovit ovat vakava

ympäristöongelma. Samalla ilmastonmuutos vahvistaa kielteistä kehitystä. Kyse on toisin sanoen samoista ympäristöhaasteista, joita esiintyy sekä Itämeressä että Skagerrakissa. Synergiaetujen ja toimien koordinoinnin varmistamiseksi uusien toimien on rakennuttava jo vireillä olevien suunnitelmien ja yhteistyön varaan.³ Norjan merentutkimuslaitos on esimerkiksi käynnistänyt pohjoismaisen yhteistyöhankkeen, jonka avulla pyritään löytämään ratkaisu Skagerrakin ympäristön parantamiseen.⁴ Norjan hallitus on hyväksynyt Oslonvuonoa koskevan kokonaissuunnitelman, jonka tavoitteena on vuono ympäristön tilan parantaminen, tärkeiden luontoarvojen restauroiminen, aktiivisen virkistyskäytön edistäminen ja vuono luonnon monimuotoisuuden suojeleminen.

Valiokunnan näkemykset

Kestävä Pohjola -valiokunta jakaa huolen Pohjoismaita ympäröivien merten ympäristön tilasta ja kantaa huolta Itämeren kehityksestä, jota uhkaavat muun muassa liikakalastus, lisääntyvä liikenne ja melu sekä erityyppiset saasteet, kuten ravinteet, orgaaninen aines ja raskasmetallit. Kaikki nämä tekijät vaikuttavat merkittävästi ympäristön tilaan ja alueen kalakantoihin.

Valiokunta pitää kiinnostavana sitä, että Suomi, Ruotsi, Tanska, Viro, Latvia, Liettua, Puola, Saksa, Venäjä ja EU-komissio hyväksyivät ensimmäisen HELCOMin Itämeren suojelun toimintaohjelman (The Baltic Sea Action Plan (BSAP)) vuonna 2009. Toimintaohjelmaa päivitettiin vuonna 2021. Sen visiona on ”hyvinvoiva Itämeren ympäristö, jonka erilaiset biologiset komponentit toimivat keskinäisessä tasapainossa johtaen hyvään ympäristön tilaan ja tukien erilaisia kestäviä taloudellisia ja yhteiskunnallisia aktiviteetteja”.

Ohjelma on jaettu neljään osaan, jotka tukevat eri tavoitteita:

- 1) **Luonnon monimuotoisuus**, jonka tavoitteena on, että Itämeren ekosysteemi on hyvinvoiva ja resilientti
- 2) **Rehevöityminen**, jonka tavoitteena on, että rehevöityminen ei vaikuta Itämereen
- 3) **Haitalliset aineet ja roskaantuminen**, jonka tavoitteena on, että haitalliset aineet ja roskaantuminen eivät vaikuta Itämereen
- 4) **Ihmistoiminta merellä**, jonka tavoitteena on ympäristön kannalta kestävä ihmistoiminta merellä.

Jokainen neljästä osasta rakentuu päivitettyjen HELCOMin ekologisten tavoitteiden ja hoitotavoitteiden ympärille ja sisältää konkreettisia toimenpiteitä ja toimia, jotka on tarkoitus toteuttaa viimeistään vuoteen 2030 mennessä. Työtä tuetaan eri toimenpidesuunnitelmin, joita ovat muun muassa mereen päätyviä jätteitä ja

³ [Norjan hallituksen toimenpidesuunnitelma puhtaan Oslonvuonoa puolesta \(norjaksi\)](#)

⁴ [Norjan merentutkimuslaitoksen artikkeli Skagerrakin ekosysteemin tilasta \(norjaksi\)](#)

vedenalaista melua koskeva toimenpidesuunnitelma, ravinteiden kierrätysstrategia ja merialueiden käytön suunnittelu.

Valiokunta toteaa, että jotkin toimenpiteet ovat olleet käynnissä vasta niin vähän aikaa, etteivät niiden tulokset ole vielä nähtävissä. Esimerkiksi ravinnekuormituksen vähentämistoimien kokonaisvaikutukset ovat mitattavissa vasta vuosikymmenten kuluttua.

Valiokunta pitää HELCOMin Itämeren suojelun toimintaohjelmaa (The Baltic Sea Action Plan) hyvänä perustana yhteistyölle Itämeren ympäristön tilan parantamiseksi. Valiokunnan mielestä on kuitenkin erittäin huolestuttavaa, että toimintaohjelmasta ja vuodesta 2009 jatkuneesta yhteistyöstä huolimatta ympäristön tila on kohentunut vain vähän eikä yksikään toimintaohjelmaan sisältyvistä tavoitteista ole täyttynyt. Valiokunnan mielestä on siksi tärkeää kehittää ympäristön tilan parantamiseen tähtääviä uusia toimenpiteitä ja huolehtia jo vireillä olevien toimien toteuttamisesta ja jatkamisesta. Valiokunta ehdottaa siksi, että Pohjoismaat laativat Itämeren suojelun toimintaohjelman The Baltic Sea Action Plan (BSAP) pohjalta suunnitelman, jolla voidaan edistää BSAP:n tavoitteiden saavuttamista Pohjoismaissa.

Valiokunta viittaa Itämeren parlamentaarikkokonferenssin (BSPC) ilmastonmuutos- ja biodiversiteettiryhmään, jonka yleisenä tavoitteena on ollut valmistella ilmastonmuutokseen ja Itämeren luonnon monimuotoisuuteen liittyviä poliittisia kantoja ja suosituksia. Lisäksi ryhmä on pyrkinyt lisäämään poliittista tietoisuutta ilmastonmuutoksesta ja luonnon monimuotoisuudesta sekä edistämään tiedon ja parhaiden käytäntöjen vaihtoa vastuualueellaan.

Valiokunta kiinnittää erityistä huomiota BSPC:n 32. kokouksen (27.–29. elokuuta) päätöslauselmaan, jossa Itämeren alueen maita kehoitetaan vahvistamaan yhteistyötä ja toimenpiteitä seuraavilla alueilla: Regarding strengthening the resilience of maritime ecosystems; Regarding strengthening the resilience of climate and biodiversity; Considering the special attention the BSPC devoted to the issue of dumped ammunition in the Baltic Sea. Valiokunta viittaa konkreettisesti pykälään 35, jossa sanotaan seuraavaa: *ensure a quick and strict implementation of the updated Baltic Sea Action Plan and its associated action documents within the agreed timelines to achieve a good ecological status of the Baltic Sea by the end of the decade and consider as far as possible implementing further measures from the policy-relevant suggestions for various policy areas in the HELCOM Climate Change in the Baltic Sea Fact Sheet to reach this goal.*

Valiokunta tukee BSPC:n päätöslauselman pykälää 35 ja korostaa tarvetta tehostaa Itämeren suojelun toimintaohjelman (The Baltic Sea Action Plan) toteuttamiseen

tähtäviä toimia. Pohjoismaiden kannattaisi vahvistaa yhteistyötä Itämerellä toivottujen tuloksien saavuttamiseksi.

Lisäksi valiokunta katsoo, että yhteistyötä voidaan laajentaa Osloonvuonoon ja Skagerrakiin, sillä kyseiset vesialueet joutuvat kohtaamaan joitakin samoja ympäristöhaasteita.

Tukholmassa 6. helmikuuta 2024

Tove Elise Madland (A)

Johan Andersson (S)

Malin Larsson (S)

Åsa Karlsson (S)

Ola Elvestuen (V)

Anna Falkenberg (Sb)

Emma Berginger (MP)

Krista Mikkonen (vihr.)

Heikki Autto (kok.)

Teitur Björn Einarsson (Sj.)

Mariane Paviasen (IA)

Lotta Johnsson Fornarve (L)

Anna-Lena Hedberg (SD)

Staffan Eklöf (SD)